

Autor úspešného románu
Sto dní šťastia

FAUSTO BRIZZI
PRE TVOJE DOBRO

PRE TVOJE DOBRO

FAUSTO BRIZZI
PRE TVOJE DOBRO

Original title: Fausto Brizzi: SE MI VUOI BENE
Copyright © Fausto Brizzi, 2015
License agreement made through Laura Ceccacci Agency
Cover picture © ISIFA/Gettyimages Creative RF/

Slovak edition © Fortuna Libri, Bratislava 2016
Translation © Alexandra Kučmová, 2016

Vydalo vydavateľstvo Fortuna Libri.

www.fortunalibri.sk

Redakčná a jazyková úprava Katarína Slivková
Zodpovedná redaktorka Anna Kališková

Prvé vydanie

Táto kniha je fikcia. Mená, postavy, miesta a udalosti sú buď výtvorom autorovej fantázie, alebo sú použité fiktívne, a preto akákoľvek podobnosť so skutočnými živými alebo mŕtvymi osobami, obchodnými spoločnosťami, udalosťami či miestami je úplne náhodná.

Všetky práva vyhradené.

Nijaká časť tejto publikácie sa nesmie reprodukovať, ukladať do informačných systémov ani rozširovať akýmkoľvek spôsobom, či už elektronicky, mechanicky, fotografickou reprodukciou, alebo inými prostriedkami, bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ISBN 978-80-8142-577-6

Venujem svojej manželke.

Vravi sa, že svet patrí tým, ktorí vstávajú zavčasu.

Nie je to tak.

Svet patrí tým, ktorí sú šťastní, že vstali.

MONICA VITTI

Staromódny chalan

Keď má človek osem rokov, najkrajšie na svete, čo sa mu môže prihodiť, sa volá pyrexia. Tým termínom sa označuje „dočasný patologický stav spôsobujúci zmenu termoregulácie hypotalamu a následné zvýšenie telesnej teploty nad zvyčajnú hodnotu“. Jedným slovom, oveľa zaužívanejším a prítlačlivým: horúčka.

Keď som bol malý, čo nebolo až tak dávno, vyšplhať sa čo i len na mizerných 37,2 °C znamenalo, že aspoň deň si poležím doma, mama mi bude venovať všetku pozornosť, možno dostanem nové číslo komiksu o myšiakovi Mickeym a určite mi dopraje strúhané jablčko s cukrom. Ak som mal šťastie, priateľ teplomer ma nezradil a hodnota na ňom vystúpila na viac ako 38 °C, oficiálne ma vyhlásili za chorého. To značilo, že do detskej izby za mnou prišiel aj otec, v škole som sa neukázal minimálne tri dni, lebo „recidíva je nebezpečná“, starí rodičia mi kúpili maslové sušienky, pretože „vnúčik musí papať“, a sestru niekam poslali, lebo „dve choré deti v domácnosti sú priveľa“. Preto som rodičov presvedčil, že z neónovej lampy na nočnom stolíku ma bolia oči, a poprosil som ich, aby ju vymenili za šesťdesiatwattovú žiarovku Osram. Teda za obyčajnú žiarovku dobrodinku, o ktorú som mohol zľahka oprieť hrot teplomera a zohriata ortuť sa potom preliala tam, kde som ju potreboval.

Mierna choroba pre osemročného chlapca nie je prechádzka ružovou záhradou, no má k nej blízko. Kým je úhlavným nepriateľom človeka učiteľka, aritmetika alebo povinná školská dochádzka, spojencom mu je horúčka a ostatní spriaznení dobrodruhovia s veľavravnými menami ako osýpky, mumps, ovčie kiahne, šarlach či rubeola. Niežeby som sa chcel chváliť, ale nalepili sa na mňa všetky infekčné choroby, dokonca som mal do činenia aj so štvrtou a s piatou, ktoré sú zriedkavé, ako bolo hráčske umenie Gianniho Riveru na majstrovstvách sveta vo futbale v roku 1970. Pamätám si ich dokonale a spomienky na ne sa mi spájajú s japonským animovaným seriálom o robotovi Goldrakovi, so stolným futbalom Subbuteo a s mnohými porciami strúhaných jabĺčok. Keby som mal zostaviť rebríček najšťastnejších dní svojho života, v prvej desiatke by určite figuroval jeden z tých, keď som ležal chorý v detskej izbe.

Potom človek vyrastie, čo je prirodzené, zradkyňa horúčka sa obráti proti nemu a stane sa jeho nepriateľkou. V puberte ním zmietajú emócie, nechceme sa zmeniť na lovca bozkov a všeličoho nového. Len čo nedopatrením ochorie, nemôže sa zapojiť do života. Obyčajná angína či nepríjemný vred preňho môžu mať smrteľné následky, ba možno ich pokladať za ešte vražednejšie, ako je lyžička arzénu v polievke, lebo ho pripravia o lásky, priateľstvá a pracovné príležitosti. Keď sa v dospelosti necíti dobre, ocitne sa na okraji spoločnosti a je všeobecne známe, že dejiny ľudstva sú plné rôznych nemilosrdných a neprípustných diskriminácií, ktoré sa neraz skončili tragicky.

V sedemdesiatych rokoch minulého storočia John Travolta spôsobil, že človek musel vedieť tancovať. Ak na tanečnom parkete nevydržal v rytme Glorie Gaynorovej, ak nepoznal naspamäť všetky pohyby Village People, ak diskotéky nazýval tančiarne, bez mihnutia oka ho vyhnali z kráľovstva vyvolených.

V osemdesiatych rokoch zasa Richard Gere nastolil trend, že človek musel byť krásny. Keď jeho brušné svalstvo zakryli vrstvy lazaní a tiramisu, keď nemal trojdňovú bradu a pochmúrny pohľad neukrýval za okuliarmi značky Ray-Ban, keď sa o jeho vzhľad nestaral Giorgio Armani, bol iba komparzista vo vlastnom živote.

V deväťdesiatych rokoch pre zmenu Bill Gates zapríčinil, že človek musel byť bohatý. Ak si nemohol dovoliť luxusnú jachtu kotviacu na Smaragdovom pobreží, ak nevladnil porsche, ktoré fičí rýchlosťou dvestoštyridsať kilometrov za hodinu na jednotke, ak si myslel, že tri Michelinské hviezdy označujú názov vesmírnej pneumatiky, bol len ako malé dievčatko so zápalkami, ktoré z kúta posediačky sleduje dianie v konzumnej spoločnosti.

Dnes Lisa Simpsonová podnecuje človeka k tomu, že musí byť zdravý. Keď nie je vegetarián alebo vegán a nekonzumuje iba predražené biopotraviny, keď si neodoprie škodlivé opaľovanie a popoludňajšiu cigaretu, keď každý deň aspoň dve hodiny necvičí jogu a proti bolesti hlavy užíva analgetiká namiesto zázračného čaju Aztékov, je úplný kretén odsúdený na tučnotu a na predčasnú smrť.

Tomu sa vraví prosperujúca spoločnosť blahobytu, kde všetci zbožňujú víťazov, ktorí každou bunkou tela sršia efektívnosťou, ľudí s dokonalým chrupom a so žiarivým úsmevom, tých, ktorí vyzerajú o desať rokov mladšie, ako v skutočnosti sú, a nepoznajú ani len priezvisko svojho všeobecného lekára. Dnešné časy sú zaťažené na zdravý životný štýl. V televízii a v novinách ustavične vysvetľujú, ako nám ovocie, zelenina, šport, pobyt na čerstvom vzduchu a ďalších milión vecí, ktoré už dávno poznali naši predkovia, pomôžu žiť dlho a zdravo. Ak je dnes človek vyznávačom zdravého životného štýlu, kráča s dobou, správa sa ekologicky a predovšetkým je demokrat, lebo neoberá spoločnosť o prostriedky na liečbu svojich neduhov.

Pre tých, ktorí ma poznajú, istotne nie je tajomstvo, že stále som bol priveľmi staromódny. V sedemdesiatych rokoch som nevedel tancovať, v osemdesiatych som nebol krásavec, v deväťdesiatych som neoplýval bohatstvom a v poslednom čase, ako čerešnička na torte, som dokonca nebol ani veľmi zdravý.

Prisahám, že až do minulého roka som nepoznal priezvisko svojho všeobecného lekára. Presne po dovŕšení štyridsiatich piatich rokov, teda zlatého stredného veku, keď je človek pristarý na to, aby sa cítil mlado, a primladý na to, aby sa cítil staro, som sa znenazdajky zaplietol s najrozšírenejšou chorobou na svete. Počas života postihne každého tretieho muža a každú druhú ženu, nežné pohlavie má vždy náskok. Ak vezmeme do úvahy tých, ktorí predstierajú, že sú zdraví, a nikomu sa nezdôveria, môžeme tvrdiť, že tou chorobou trpia takmer všetci. Niekedy človek zlú náladu prekoná sám. Inokedy potrebuje odbornú pomoc alebo vhodné lieky, prípadne sa z toho nedostane a navždy zostane uväznený v tmavom výťahu zaseknutom medzi poschodiami. Je to zákerná choroba, ktorá sa ukrýva za zdanlivo bežným stavom a prejavuje sa bez akejkoľvek podozrivej výrážky či zvýšenej teploty. Básnici ju nazývajú nemoc, nostalgiu za sa nervové vypätie, lekári ju však opisujú výlučne ako psychiatrickú poruchu, pre ktorú sú príznačné nepretržité stavy úzkosti, sprevádzané nízkym sebavedomím a stratou záujmu o činnosti, pri akých väčšinou nachádzame uspokojenie.

Jedným slovom, oveľa pochmurnejším a známym: depresia.

V každom prípade som sa ocitol vo výbornej spoločnosti. Bolesťou v duši trpeli aj nezabudnuteľní géniovia ako Mozart, Baudelaire, Kierkegaard, van Gogh, Leopardi, Lincoln, Flaubert alebo Michelangelo.

Dodal by som, že postihla dokonca Johna Travoltu, Richarda Gera, ba v jednom diele ešte aj Lisu Simpsonovú.

Na druhej strane Bill Gates sa do veselého klubu priateľov antidepresív dosiaľ nedostal. Možno zámerne, aby dokázal, že veta: „Peniaze šťastie neprinášajú“ je len milosrdná lož. Výmysel na upokojenie menej majetných.

Nuž áno, bol som deprimovaný.

Spočiatku som to slovo sotva dokázal vyriechnúť.

Deprimovaný.

Pochádza z latinského *deprimere*, čo znamená potopiť sa.

V slovenčine: deprimovaný.

V taliančine: *depresso*.

V angličtine: *depressed*.

Vo francúzštine: *déprimé*.

V španielčine: *deprimido*.

V nemčine: *deprimiert*.

V afrikánčine: *depressief*.

V dánčine: *deprimeret*.

Je vskutku zaujímavé, že termín, ktorý vyjadroval moju náladu, je v toľkých svetových jazykoch podobný. Deprimovaný je univerzálne slovo a spája všetkých. Depresia je férový stav duše. Nové náboženstvo.

Bol som teda deprimovaný.

Áno, dobre, to už je jasné. No ako veľmi?

Povedal by som, že dosť, aspoň na 39,2. Toľko by mi nameral lekárenský depresiomer. Tentoraz však nanešťastie nebola na vine žiarovka Osram z lampy na mojom nočnom stolíku.

Prvý raz u lekára

Ešte nikdy som nenaštivil nijakého vymývača mozgov – zbožňujem to výstižné a zároveň infantilné apelatívum. Vždy som ich považoval za parazitov ľudstva, príbuzných komárov, všivákov, pijavice. Vysokú mienku som nemal ani o ich klientoch, predovšetkým o tých, ktorí trpeli depresiou. Mali ju viacerí moji priatelia i známi a vtedy som ich ironicky a teatrálne nazýval imaginárni pacienti, inokedy zasa urážlivo a provokačne zasraní rozmaznanci. Prepáčte za výraz, ale ak chcete použiť výstižné pomenovanie, neexistuje nič lepšie ako hanlivé slovo na správnom mieste. Niekedy je skutočne ťažké nájsť primerané lexikálne alternatívy. Keby som bol básnik a nie advokát, trávil by som čas napríklad hľadaním pôvabnejšieho, no rovnako výstižného synonyma pre vznešené, krátke a najmä oslobodzujúce spojenie doriti. Povedal by som, že často takmer očisťujúce. Doriti vyslovené vo vhodnom okamihu s primeraným gestom uvoľní potlačenú agresivitu v prospech nenásilia. Škoda len, že ho považujú za hrubé. Je to naozaj nešťastná voľba, aj preto, lebo od polovice minulého storočia ide o najprekladanejšie a najpoužívanéjšie slovo na svete. Ten znamenitý výraz pochádza od spisovateľa dvadsiateho storočia, ktorého meno, žiaľ, nepoznáme.

Tým som chcel objasniť, že iba päť mesiacov temnoty ma mohlo doviest' tak blízko k priepasti, aby som sa obrátil na vymývača mozgov. Chystal som sa vojsť do zázračného sveta psychoanalýzy.

Steny vyložené drevom, mahagónový písací stôl z konca 19. storočia, knižnica plná kníh viazaných v koži a pohodlné kreslo vedľa polohovateľnej postele priamo od dizajnéra Le Corbusiera. Zelená stolová lampka ako z amerického filmu, okno s okenicami a slnko, ktoré cez štrbiny preniká dnu. Na polici legendárny písací stroj značky Olivetti Lettera 22, reprodukcia Renoirovho obrazu, zaprášená nádobka s cukríkmi. Guľôčkové pero položené na diári značky Moleskine, perzský koberec z výpredaja, drevená skrinka s tromi zásuvkami označenými podľa abecedy A – F, G – P, Q – Z. Presne tak som si vždy predstavoval pracovňu psychoanalytika – ako niečo medzi londýnskym bytom Sherlocka Holmesa a palermskou obývačkou mojej strynej Annalisy. Pracovala ako riaditeľka školy, dnes už je na dôchodku a žije si ako hrdá stará dievka.

Preto som po príchode do pracovne doktora Borromea onemel. Otvorila mi jeho manželka Enrica, ktorá mu okrem sekretárky robila aj kuchárku. Nezameniteľnou vôňou slepačieho vývaru totiž zamorila celý priestor. Plachá, otrasne odetá šesťdesiatnička stále omieľala, že s manželom sa chcela rozvieť už v roku 1993, no dosiaľ to nespravila a oľutovala to zakaždým, keď ktosi zazvonil. Zaviedla ma do manželovej pracovne a chôdzou rozrážala vôňu vývaru na chodbe. Chlapík ma čakal na prahu a podával mi spotnú ruku.

Rozosmial som sa prv, než som mu stihol odzdraviť. Môj psychoanalytik sa až podozrivo podobal na kreslenú seriálovú postavičku bobra Dona Chucka Castora, ktorý koná dobro, aby zachránil svet. Pretože mal jeden hryzák väčší, pričom mu vy-

čnieval z radu viac ako druhý, a uprostred holej hlavy mu rástol osamelý pramienok vlasov, pripomínal skôr obrovského hlodavca s kravatou než jedinca Homo sapiens. Ešte aj hovoril ako postava z animovanej rozprávky – akoby sa mu tón zasekol v hrdle a hlas mu preskočil do neodolateľne komického falzetu. Určite bol približne v manželkinom veku, ale za priširokým pásom ukrýval prehnanú dôveru v uhľovodíky. V tej chvíli som pochopil namrzený výraz na tvári tej nešťastnice. Bobriskovi som radšej nevysvetľoval, prečo som sa zasmial, a pokúsil som sa správať serióznejšie. Tým som ho presvedčil, že sa naozaj potrebujem liečiť.

„Pre deprimovaných ľudí sú výkyvy nálady typické,“ povedal a zdvorilo mi naznačil, aby som vošiel dnu.

Krátko nato, len čo som uvidel zariadenie pracovne, som sa takmer opäť rozosmial. Bolo by to druhý raz za posledné mesiace. Vyzerala ako trieda v detských jasiach. Boli tam farebné stolčeky, zelená mäkulinká poddajná pohovka, na akej drieme káčer Donald, Eiffelova veža z lega, stena popísaná voskovými pastelkami a plyšový pes Pluto v ľudskej veľkosti.

Dokonalý Don Chuck Castoro v koži lekára, akoby vystrihnutý z Disneyho scenára, si všimol môj prekvapený výraz a odvetil na nevyriešenú otázku.

„Zaoberám sa predovšetkým detskou psychológiou...Väčšina mojich klientov nemá ani desať rokov.“

Okamžite mi bolo jasné, že keď mi moja bývalá manželka Giulia poradila, aby som vyhľadal doktora Borromea, chcela mi dať najavo niečo výstižné a ironické. Tretí a posledný raz v ten deň som mal chuť usmiať sa.

„Liečite teda aj... dospelých?“

„Samozrejme. V každom dospelákovi sa predsa ukrýva dieťa.“

„To vravieval Freud?“

„Nie, Peter Pan kapitánovi Hookovi. No Freud by s ním istotne súhlasil.“ Obdaril ma úsmevom a prstom ukázal na pohovku. Usadil som sa, zatiaľ čo bobrisko sa upelešil v kresle oproti mne a vzal do ruky iPad, aby si robil poznámky.

„Teraz môžeme založiť novú kartu. Meno a priezvisko...“

„Anastasi Diego.“ Neviem, prečo som vyslovil svoje meno naopak ako učiteľka v škole. Asi som sa dal ovplyvniť nábytkom.

„Vek?“

„Štyridsaťpäť.“

„Povolanie?“

„Advokát, občianske právo, to znamená, že sa nevenujem...“

„Viem, čo to znamená,“ prerušil ma nepríjemným premúdrejším tónom. „Ste ženatý? Vidím, že máte obrúčku.“

„Nemôžem ju sňať. Pribral som. Museli by mi ju preštiknúť. V skutočnosti s manželkou nežijem vyše štyroch rokov.“

„Ste odlúčení alebo rozvedení?“

„Aby som bol presný, už rok som rozvedený.“

Vtedy som pochopil, že som naďabil na prekliateho puntičkára, ktorý zo mňa vytiahne stodvadsať eur na hodinu, aby ma vytráпил zbytočnými otázkami. Dúfal som, že za tú sumu mi na ne dá aj odpovede. Čoskoro som však začal mať podozrenie, že to tak nebude.

„Máte deti?“

„Dve. Devätnásťročnú Lauru a sedemnásťročného Pica. Žijú s matkou.“

„Fajn, neskôr sa pozhovárame o tom, aký vzťah s nimi máte.“

To bude jednoduché, pomyslel som si. Pico ma vždy považoval za zbytočného a staromódneho otca, pre Lauru som bol, naopak, muž jej života. Klasický príklad adolescentnej psychiky.

Don Chuck pokračoval v zvedavých otázkach.

„Mal by som o vás vedieť niečo dôležité skôr, ako sa lepšie spoznáme?“

„V akom zmysle dôležité?“

„Zažili ste mimoriadnu udalosť, ktorou sa v dobrom či v zlom odlišujete od priemerného človeka? Boli ste napríklad vo väzení alebo ste sa pred mesiacom prebrali z kómy, zrazili ste chodca, prípadne vás ako dieťa zabudli v džungli a vychovali vás opice?“

Ten hlodavec sa nazdával, že je ešte aj vtipný, keď sa spokojne chichúňa a cerí zubisko.

„Nie, ale stroskotal som na ostrove v Tichom oceáne a našli ma takmer po šiestich mesiacoch.“

Rozhostilo sa ticho. Zahľadel sa na mňa v snahe ubezpečiť sa, že si z neho len uťahujem. Koniec koncov, skúmanie myslí druhých ľudí bola jeho pracovná náplň. Napokon sa vzdal.

„Žartujete, však?“

Odpoveďou som prešiel do protiútok.

„Skúste hádať.“

Zbožňujem, keď môžem prekrúcať uhol pohľadu, a rád držím situáciu vo svojich rukách, no tak asi správny dialóg medzi psychoanalytikom a pacientom nevyzerá. Chudák doktor Borromeo nedokázal vhodne zareagovať a netrpezlivo čakal na vysvetlenie môjho údajného crusoevského dobrodružstva. Preto som svoje vyjadrenie spresnil.

„Na ostrove v Tichom oceáne som strávil iba dva týždne. V prázdninovom rezorte. Heslo: svadobná cesta.“

Stále sa na mňa díval. Tuším sa rozhodoval, či ma požiada, aby som odišiel, alebo si moje hlúpe poznámky nebude všímať. Po chvíli som zistil, že predou mnou sedí odvážny a optimistický hlodavec.

„Tak teda, pán advokát, začneme. Zostáva nám štyridsať minút. Do telefónu ste mi naznačili, že trpíte depresiou alebo si aspoň myslíte, že ňou trpíte.“

„Nie, nič si nemyslím, som si tým istý.“

„Ak dovoľíte, na určenie diagnózy som tu ja. Je to predsa moje povolanie.“

Každou minútou som ho čoraz viac neznášal. Vlastne ľudia a myši nikdy nemali dobré vzťahy... Úprimne povedané, bobor je v podstate obrovská myš. Nereagoval som, lebo minúty rýchlo ubiehali a chcel som mu porozprávať milión vecí.

„Od decembra sa cítim... tak... veď viete ako, však?“

„Viem. Vidíte, pán advokát. Depresia nie je obyčajná choroba. Napríklad ak máte bolesti hlavy, tabletky ibuprofenu vám na deväťdesiat percent pomôže. Bolesť hlavy je ako zákon, pre všetkých platí rovnako. No depresia, tá nie. U každého pacienta ju spúšťa niečo iné. Často bezdôvodne. Liečba je individuálna a uzdravenie možno len sotva časovo predvídať. Niekedy stav úzkosti prejde po mesiaci, inokedy po roku a občas to trvá oveľa dlhšie. Navyše, najčastejšie sa vracia.“

Netušil som, či mám priznať, že jeho pseudoodborná prednáška mi vonkoncom nezlepšila náladu. Nestihol som však ani otvoriť ústa a už hovoril ďalej, dokonca sa vyjadroval vzletne, v metaforách.

„Depresia je ako semafor. Pokojne si ide svojou cestou, keď odrazu na svetelnej križovatke narazí na červenú a musí prudko zabrzdiť. Nikto nevie, po akom čase opäť zasvieti zelená. Isté je iba jedno, že všetko závisí od vás. Dôležité je nezvyknúť si na červenú a byť pripravený naštartovať s náležitou dávkou energie.“

„Pán doktor, opísali ste to veľmi poeticky.“

Nechápal, či si z neho utáhumem, alebo nie. Dlho na mňa mlčky hľadel. Potom pokračoval priamo a úderne ako vystrelená raketa.

„Máte depresiu prvý raz?“

Otázka bola namieste a odpoveď bola jednoduchá.

„Nie.“

Spokojne prikývol, akoby ju už poznal, a začal si robiť poznámky do iPadu.

„Lenže prvý raz to bolo veľmi dávno, pán doktor..“